

Reconstructie van een rel

Wie beweert dat door de zwaartekracht ook zaken omhoog kunnen vallen, kan z'n borst nat maken. Maar er was meer dan het controversiële onderzoek dat maakte dat de promotie van Marcoen Cabbolet zowel in Tilburg als Eindhoven voortijdig strandde. Een reconstructie.

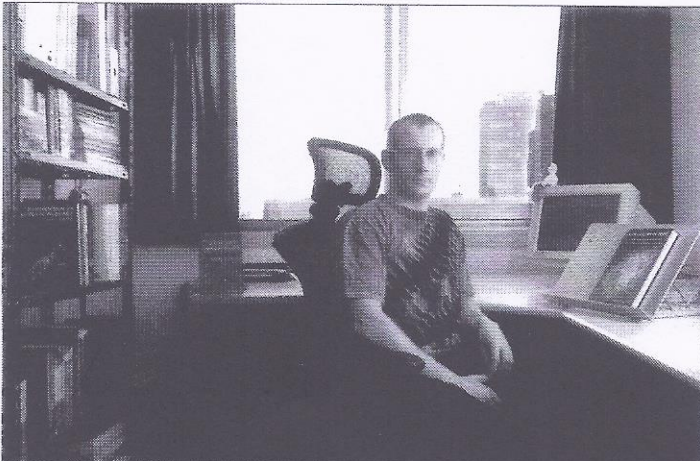
◆ **Mieke Fiers**

Hij zou zomaar eens de Einstein van deze eeuw kunnen worden', schreef het Eindhovens universiteitsblad *Cursor* nog op 13 december 2007. Twee maanden later is er van dat enthousiasme weinig over. "Als je tegen de draad ingaat, krijg je het zwaar", zei Marcoen Cabbolet toen al. En zwaar kreeg hij het. Net als Harrie de Swart, UvT-hoogleraar Logica, die sinds drie jaar minstens zo gedreven en 'gelovig' lijkt als Cabbolet.

Eerst maar eens de inhoud: Cabbolet formuleert een verzameling elementaire principes, op basis van logica en wiskunde. Hij past deze toe op de natuurkunde en concludeert onder meer dat binnen zijn theoretisch beschreven universum de antimateriedeeltjes met een positieve rustmassa (deeltjes die kunnen stilstaan ten opzichte van een waarnemer) onder invloed van de zwaartekracht van de aarde af kunnen bewegen. En dat gaat regelrecht in tegen de basis van de hedendaagse natuurkunde; de relativiteitstheorie en de kwantummechanica.

Onconventioneel

Het grootste deel van zijn onderzoek deed de Limburger Cabbolet in Oekraïne, met de inmiddels overleden natuurkundige Sergey Sannikov. Bij terugkomst in Nederland, in 2005, meldt Cabbolet zich bij De Swart. Of deze als logicus naar enkele van zijn hoofdstukken wil kijken. Het contact groeit. Zo sterk dat De Swart zijn lot aan dat van Cabbolet zal verbinden. Het vraagt een onconventioneel hoogleraar om mee te gaan met Cabbolets onconventionele theorie. De Swart is zo iemand. Onverwoestbaar optimistisch, wars van procedures, en met een aversie tegen macht en bureaucratie. Daarom ook zit hij sinds 2006 namens de 'fortuynistische' Lijst Smolders Tilburg in de gemeenteraad. Met zijn houding strijkt hij herhaaldelijk mensen tegen de haren in.

◆ Marcoen Cabbolet had moeite met de 'neerbuigende' bejegening [Foto: Bart van Overbeeke]

De Swart meldt zich met Cabbolet als promovendus aan bij de Graduate School van de faculteit Geesteswetenschappen. Directeur hiervan is collega-filosoof Bert van Roermund. Op 12 juni 2007 begint het officiële traject. De voorgestelde promotiecommissie wordt goedgekeurd, het manuscript aan de leden opgestuurd. Op 13 augustus gaat Van Roermund met vakantie. Vlak voor vertrek, op 10 augustus, constateert hij dat hij nog niet alle reacties *officieel* binnen heeft. En er is één onthouding.

Het nieuwe, aangescherpte promotiereglement van de UvT, van kracht per 1 januari 2007, vereist dan een bijeenkomst van de promotiecommissie. Alvast plannen, spoort De Swart de directeur aan. Maar Van Roermund wil niet op de procedure vooruit lopen. De dag na Van Roermunds vakantie, op 3 september, merkt hij dat De Swart en zijn promovendus enkele commissieleden toch al hebben voorzien van repliek. 'Op vrij hoge toon', aldus Van Roermund. In niet mis te verstane woorden zet hij de promotor op zijn plaats.

Vermoorde onschuld

Bestudering van de redeneringen van de leden levert nog één bezwaarde, die desondanks vóór heeft gestemd. De meeste kritiek komt van Stephan Hartmann, expert op het snijvlak van filosofie en natuurkunde en sinds een jaar binnengehaald als 'top'-hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg. Hij is het hoofd van TiLPs, het Tilburg center for Logic and Philosophy of Science, waar ook De Swart lid van is. Hartmann vindt het onderzoek veel te ambitieus. Met het wiskundige deel is niet zo veel mis, vertelt hij. "Maar om dat te projecteren op de hele wereld, de hele natuurkunde; daar gaat het wat mij betreft fout."

Op 4 september begint het plannen van een bijeenkomst. Door verschillende agenda's is 16 oktober de eerst beschikbare overlegda-

◆ Harrie de Swart: Onconventioneel, onverwoestbaar optimistisch en wars van procedures [Archieffoto: Ton Toemen]

tum. Pijnlijk laat, aangezien de plechtigheid voor 12 oktober op de rol staat. De Swart is getergd. Cabbolet heeft vooral moeite met de 'neerbuigende' manier waarop Stephan Hartmann hem bejegt: "Het is niet zozeer dat ik mij niet kan vinden in het feit dat Hartmann veranderingen eiste, maar om de manier waarop. Hij hoeft ook echt niet de vermoorde onschuld te spelen. Ook andere wetenschappers – onder wie commissieleden – delen mijn mening dat de houding van Hartmann, eufemistisch gezegd, bepaald niet volgens het boekje is."

De twee besluiten het proefschrift terug te trekken. Al had De Swart graag gezien dat de UvT de negentigduizend euro zou innen die een universiteit krijgt voor een afgeronde promotie. Daarmee lijkt het Tilburgse deel van de kous af. Maar het vergt nauwelijks inlevingsvermogen om het ontstane ongemak onder de betrokken filosofen voor te stellen. Niet dat het er vóór 'Cabbolet' erg collegiaal aan toe ging tussen met name Van Roermund en De Swart. Het is publiek geheim dat de twee niet *on speaking terms* zijn. Er was dus geen informeel informeren naar hoe het Cabbolet vergaan was 'na Tilburg'. Geen spontaan gesprekje over nieuwe kansen.

'Na Tilburg'

Cabbolet en De Swart zoeken die nieuwe kans aan de Technische Universiteit Eindhoven. Ze vragen Malo Hautus, emeritus-hoogleraar Wiskunde van die universiteit als co-promotor en 'lijntje' naar de TU/e. Ook hier dienen zij het manuscript in, gevolgd door een voorstel voor een promotiecommissie. Die ledenlijst komt grotendeels overeen met de Tilburgse. Eén naam is geschrapt: die van grootste criticaster Stephan Hartmann. Op verzoek van het Eindhovense College van Promoties worden twee hoogleraren toegevoegd. Alle leden kennen de Tilburgse voorgeschiedenis, maar niemand ziet daarin reden het proefschrift te weren. Hoewel ook de commissie onbeantwoorde vragen ziet, keurt ze het proefschrift unaniem goed.

Tot een Eindhovense verdediging komt het echter niet. Eind november 2007 krijgt Bert van Roermund namelijk een subsidieaanvraag onder ogen, gericht aan onderzoeksorganisatie NWO. Indiener van het verzoek: Harrie de Swart. Doel van de subsidie: het bekostigen van vervolgonderzoek op het promotieonderzoek van Cabbolet. Zo komt Van Roer-

mund te weten dat er 16 januari een promotieplechtigheid in Eindhoven is gepland. Hij seint de Tilburgse rector Frank van der Duyn Schouten in, die zijn Eindhovense collega-rector op de hoogte brengt. Deze blijkt niet te weten van de Tilburgse voorgeschiedenis.

Niet veel later, op 13 december, wordt Cabbolets controversiële theorie in een smeugig verhaal in *Cursor* geëtaleerd. Op de TU/e gaan alarmbellen rinkelen. De rector, in zijn functie als voorzitter van het College van Promoties, laat er nog enkele externe referenten naar kijken. Wanneer deze grote vraagtekens plaatsen, zet hij de promovendus begin januari in de wacht. Vervolgens vraagt hij twee fysici onder wie Nobelprijswinnaar Gerard 't Hooft naar het proefschrift te kijken. Vooral die laatste maakt er gehakt van; zijn toon is snijdend. De arrogantie van het presenteren van een theorie die tegen de kwantummechanica ingaat, lokt heftige reacties uit. Binnen een paar dagen is de promotie definitief afgeblazen. Een week voor de plechtigheid. En zonder dat promotoren en promovendus tegen het bezwaar of de onderliggende argumenten kunnen ingaan. Daarmee is de hele kous helemaal af.

Openbare terechtstelling

Hoewel. De nationale pers krijgt lucht van de Eindhovense zaak en meet deze breeduit. Maar de Tilburgse voorgeschiedenis blijft binnenkamers. De Swart verzwijgt het Tilburgse deel, maar doet zijn verhaal, opboksend tegen de Nobelprijswinnaar.

Rector Frank van der Duyn Schouten houdt zich stil. Totdat die 'lastige' hoogleraar De Swart in *Univers* verklaart dat Cabbolet wat hem betreft 'welkom is in Tilburg'. Dan reageert Van der Duyn Schouten. Bijzonder fel. En opmerkelijk openbaar. In een open brief in *Univers* en *Cursor* beticht hij zijn eigen hoogleraar van 'misleiding' en handelen 'in strijd met de academische mores', omdat deze in Eindhoven niet heeft verteld dat hetzelfde proefschrift eerder in Tilburg voorlag. De Swart zegt daarop 'van niks' te weten. Copromotor Hautus 'deed de contacten' en deze had het wat hem betreft best mogen vertellen in Eindhoven, aldus De Swart. Hautus zwijgt in alle talen.

Dat doet De Swart vervolgens ook. Verplicht. Naast de openbare terechtstelling en een aantekening in zijn personeelsdossier, legt de Tilburgse rector zijn hoogleraar een spreekverbod op.

Reageren? mfiers@uvt.nl